

حجاب و سلامت فردی و اجتماعی

«حجاب» واژه‌ای است عربی، به معنای پرده، پوشش، وسیله پوشش، حایل و... .

شناخت واژگانی حجاب

«حجاب» واژه‌ای است عربی، به معنای پرده، پوشش، وسیله پوشش، حایل و... . در زبان فارسی نیز برای کلمه حجاب، معانی ذیل را آورده‌اند:

پرده، ستر، نقابی که زنان چهره خود را بدان پوشانند، روی‌بند و چادری که زنان سر تا پای خود را بدان پوشانند. حجاب در معنای اصطلاحی «پوشش مخصوص زنان» است، ولی گاهی هم به معنای پرده و حاجر می‌آید.

حجاب در قرآن

خدا ستوده به قرآن که زن بهوشد رخ
دری که بسته از او شد، که فتح باب کند؟
کسی که نام تمدن برد چرا شب و روز
برای رفع حجاب این قدر شتاب کند؟
کسی که پرده ندارد به فکر پرده دری است
هوای فتنه و آشوب و انقلاب کند
سیدمحمد نطنزی طباطبایی

مهم‌ترین دلایل شرعی وجوب پوشش دینی، آیه‌های سوره نور و احزاب است؛ خدای تعالی در سوره نور، آیه 31 فرموده است:

به مردان مؤمن بگو که چشم‌های خود را فرو پوشند و دامان خویش را نگاه دارند، این عمل برای ایشان پاکیزه‌تر است؛ همانا خداوند به آنچه انجام می‌دهند آگاه است و به بانوان باایمان بگو چشم‌های خود را فرو پوشند و عورت‌های خود را از نگاه دیگران پوشیده دارند و زینت‌های خود را جز آن مقداری که ظاهر است، ننمایند و زینت‌های خود را آشکار نسازند، مگر برای محارم نسبی و سببی.

آشکار کردن زینت‌ها در یکی دیگر از آیه‌های قرآن نهی شده است:
وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى. (احزاب: 33)

در خانه‌های خود قرار گیرید و همانند دوره جاهلیت پیشین آرایش و خودنمایی نکنید. البته ناگفته نماند که نمایش آرایش و زیورهای زن، تنها در برابر نا محرم آثار ناگواری را در پی دارد و چنانچه برای همسر انجام شود، کار پسندیده‌ای خواهد بود.

آن ماه دو هفته در نقاب است

یا حوری دست در خضاب است

آن وسمه ابروان دل‌بند

یا قوس قزح بر آفتاب است

فردوسی

پایه‌های حجاب

1. ایمان به خدا و آخرت

ایمان به خدا و ترس از آخرت، از مهم‌ترین پایه‌های حجاب به شمار می‌رود؛ زیرا حجاب، لباس اهل ایمان است. امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام فرموده است: «انسان به سبب ایمان، بر عمل‌های شایسته رهنمون می‌گردد».

ز پرده برون کس ندیده مرا

نه هرگز کس آوا شنیده مرا

فردوسی

2. آگاهی

شناخت سیمای وجودی زن، حقیقت حجاب و فلسفه و آثار آن، از جمله پایه‌های مستحکم پوشش دینی است. وقتی یک زن به این پرسش درونی خود که چرا باید پوشیده باشم جواب دهد، پایه اعتقادی حجاب دینی در درون او شکل می‌گیرد و این آگاهی، به عمل او معنا و ارزش و دوام می‌بخشد.

برای مثال: اگر انسان به فواید باران آگاهی نداشته باشد، باریدن باران را جز گل شدن زمین و ایجاد مشکلات

نمی‌پندارد که موجب رکود فعالیت‌ها، محدودیت در بیرون رفتن از منزل و مانند آنها می‌شود؛ ولی وقتی بدانند که نتیجه باران، سرسبزی و طراوت زمین، حیات جنگل‌ها، رشد و تغذیه موجودات زنده و آثار فراوان دیگری است، به بارش باران مشتاق می‌شود.

حجاب زن ز کجا سد باب معرفت‌هاست

ز رفع پرده چه معلومی اکتساب کند

ز رو گشادن زن‌ها چه معرفت خیزد

به جز مبادی اخلاق را خراب کند

حجاب، بهر مسلمان و اهل ایمان است

کسی که این دو ندارد چه احتجاج کند

سید محمد نطنزی طباطبایی

3. تقو

پرهیزکاری، یکی دیگر از پایه‌های حجاب اسلامی است. تقوای آدمی ضامن اجرای احکام خداست و تا این پایه استوار در قلب انسان شکل نگیرد، لباس ایمان آراسته نخواهد شد.

در قرآن کریم آمده است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ. (انفال: 29)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! اگر خدا ترس و باتقوا باشید، خدا برای شما تشخیص (حق از باطل و سعادت از شقاوت) را قرار می‌دهد و گناهان شما را می‌زداید و شما را می‌آمرزد و خداوند دارای فضل و رحمتی بزرگ است.

ای که هست از صدف عفت و عصمت گهرت

مفکن پرده عصمت ز رخ چون قمرت

آیت الله العظمی گلپایگانی (رحمت الله علیه)

حجاب، عاملی برای ازدواج‌های مشروع

با رعایت حجاب، ازدواج صورت مشروع به خود می‌گیرد. این‌گونه ازدواج‌ها پیوند زن و شوهر را محکم می‌سازد و موجب اتصال بیشتر زوجین به یکدیگر می‌شود که در نتیجه، کانون خانواده گرم‌تر می‌شود، در حالی که بدحجابی و بی‌حجابی و آزادی بدون قید و بند، به فرو پاشی کانون خانواده می‌انجامد؛ زیرا در این حالت اساس خانواده بر روی غریزه جنسی پایه‌گذاری می‌شود و پس از مدتی که این غریزه فروکش می‌کند، مسائلی دیگر از جمله عدم توافق اخلاقی، مشکلات خانوادگی و... بروز می‌کند و در نتیجه به طلاق و آوارگی فرزندان منجر می‌شود و اساساً این نوع زندگی‌ها و روابط زناشویی دوامی نخواهد داشت.

حجاب، سدی در برابر امیال هوس‌هاست و در نتیجه مشوق جوانان به ازدواج، در حالی که بی‌حجابی و بی‌عفتی، سبب گریز جوانان از ازدواج می‌شود که به شیوه‌های مختلف از زیر بار آن شانه خالی می‌کنند؛ زیرا مانعی برای رسیدن به خواسته‌ها، غیراخلاقی خود نمی‌بینند.

بر دانه‌های دام به حسرت مکن نظر

این دانه جز برای فریب و شکار نیست

پرهیز مکن که هر که در اینجا اسیر شد

او را امید چاره و راه فرار نیست

خانم همایون فیض ربانی، متخلص به هم

آمارهای قطعی و مستندی موجود است که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم‌گسیختگی زندگی زناشویی به طور مداوم بالا رفته است، چرا که هر آنچه دیده بیند دل کند یاد؛ و هر چه دل‌ها؛ یعنی هوس‌ها، سرکش بخواهد، به هر قیمتی که باشد به دنبال آن می‌رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری می‌زند و با دیگری وداع می‌گوید.

در محیطی که حجاب و موازین دیگر اسلامی رعایت می‌شود، احساسات و عشق و عواطف همسران مخصوص یکدیگر است، ولی در بازار آزاد برهنگی که عملاً زنان به صورت کالای مشترکی برای تماشا درآمده‌اند، دیگر قداست پیمان زناشویی مفهومی نمی‌تواند داشته باشد و خانواده‌ها، همچون تار عنکبوت به سرعت متلاشی می‌شوند و کودکان، بی‌سرپرست می‌مانند.

حجاب و عفت زنان، عامل استواری خانواده و اجتماع

بر اساس نظام تکوین، غریزه خودآرایی و جلوه‌ها، برای استحکام خانواده در سرشت هر زن تعبیه شده است، آن‌گاه خداوند با الهام درونی و فرستادن پیامبران و نازل کردن کتب آسمانی، روش صحیح بهره‌مندی از این دو غریزه را به او نشان داده و او را آگاه کرده است که مکان خودنمایی با آرایش، محیط داخلی خانواده و محل پوشش و احتجاج، خارج از خانه و در برابر بیگانگان است.

پوشش زن سبب می‌شود که استفاده‌های جنسی، محدود به محیط خانواده شود که در این صورت، حفظ اجتماع و استفاده کامل از نیروی فعال آنان را در پی دارد. در حالی که وجود زنان بی‌حجاب و بدحجاب که دل مردان سست و اراده و کم‌ایمان را می‌ربایند و با حرکات و آرایش خود همه نظرها را متوجه خودشان می‌سازند، به رکود فعالیت‌های اجتماعی و عدم موفقیت در مراحل گوناگون کمک می‌کند و در نهایت به پاشیدگی و تیرگی کانون خانواده می‌انجامد.

کاشکی پرده براندازد از آن منظر حسن

تا همه خلق ببینند نگارستان را

سعدی

غیرت نسبت به ناموس

اما تسخیر و لا تغارون، نسائکم یخرجن الی الأسواق و یزاحمن العلوج.

آیا شما (مردان)، حیا نمی‌کنید و غیرت نمی‌ورزید، زنانان به بازارها می‌روند و مزاحم بیمارداران می‌گردند.

ای پری‌رویی بنه چادر عصمت به سرت

وی سیه موی، مران پرده عصمت ز برت

همچو گل باز مکن غنچه‌ات، ای مایه ناز

که خزان آید و ریزد همه برگ و برت

حالیا بکری و پاکی و منزه چون گل

وای از آن روز، نمایند به نوع دگرت

کاظم لاکانی

حجاب، مایه آرامش خانواده

حجاب، عاملی بسیار مهم و تأثیرگذار برای حفظ آرامش و صفا و صمیمیت در زندگی خانوادگی است. حجاب برای این است که زندگی‌ها از هم نگسلد و مردان به زنان و دختران پاکدامن و عفیف، نگاه آلوده نکنند و اساس خانه و خانواده را ویران نسازند.

همچنین عاملی است در جهت حفظ پاکی نسل و اینکه فرزندی، پدر و مادر معین و متعهدی داشته باشد و از تربیت و محبت پدر و مادر خود برخوردار باشد، از طرفی حجاب می‌تواند راهکاری باشد بر تسلط معنوی زن بر مرد. حجاب، وسیله حفاظت

در صورت حفظ ارزش حجاب، مردان فقط در محیط خانوادگی از همسران قانونی خود کام‌جویی می‌کنند؛ زیرا زنان نیز از اینکه مردان را در خارج از کانون خانواده کام‌یاب سازند، منع شده‌اند. این محدودیت و در واقع مصلحت خداوندی، به یقین نتایج خوبی را در بر خواهد داشت؛ همچون:

1. تأمین بهداشت روانی: وقتی بین زن و مرد حریمی وجود نداشته باشد، به طور قطع هیجان‌ها و التهاب‌های جنسی افزون می‌شود و تقاضای شهوی به صورت یک عطش روحی و یک خواست اشباع نشدنی درمی‌آید.

2. گرمی و دوام خانواده: اگر زن و شوهر از هرگونه کام‌جویی نامشروع جنسی چشم‌پوشند و مرد چشم به زن دیگری نداشته باشد، زن نیز در صدد تحریک و جلب توجه کسی جز شوهر خود نباشد، کانون خانواده گرم و پرشکوه خواهد شد.

حجاب نشانه متانت و عفت

برای حفظ امنیت و صفا و پایداری خانواده، زن و شوهر هر یک وظایفی دارند:

زن وظیفه دارد جمال و زیبایی خود را از نامحرمان بیوشاند و طنازی و دلبری نکند و به این ترتیب، امانت و وفاداری و علاقه خود را نسبت به شوهرش اثبات کند.

مرد هم وظیفه دارد وفادار باشد و از زنان نامحرم و بیگانه به کلی چشم‌پوشد و اگر هم ناخودآگاه و بی‌اختیار چشمش به زنی افتاد، فوراً دیده‌بربندد و چشم فرو گیرد؛ زیرا پی‌گیری نگاه و نگاه‌های پی در پی آتش هوس و شهوت را برمی‌افروزد و همین موجب انحراف می‌شود.

نگاه پی در پی، زهرآلود است و چشمه زلال و باصفای زندگی خانوادگی را کدر و مسموم می‌کند. این نکته را نیز نباید از نظر دور نگه داریم که رعایت حجاب و متانت اسلامی در برابر خویشاوندان واجب و عدم رعایت آن گناه است و چه بسا موجب ناراحتی زن و شوهر از یکدیگر شود و از صفا و محبتی که بین آنهاست، بکاهد. پس چه خوب است که به این سخن از پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و از نگاه‌گیری که می‌فرماید: «هر لباسی که بدن زن را بپوشاند، باعث آمرزش و رحمت حق‌تعالی خواهد شد.» و چه زیبا در جایی دیگر فرمود: «زن، زیاروی و محبوب است، هر کس او را گرفت و با او ازدواج کرد، باید او را بیوشاند».

از عفت و شرف همه جا گفت‌وگو مکن

هر دامنی که لایق این افتخار نیست

با دامن ملوث آلوده خو مکن
آلوده را به نزد کسی اعتبار نیست
مفروش عفت و شرف را به سیم و زر
پایان این معامله جز انتحار نیست
خانم همایون فیض ربانی، متخلص به هم
سعادت زن و شوهر در سایه حجاب

اسلام می‍خواهد زن برای شوهر و فرزندانش باشد، ولی دیگران می‍خواهند زن برای همگان باشد و هیچ‍کس برای او نباشد. دنیای استعمار روز، این‍همه بدبختی را از آنجا برای زن شروع می‍کند که حجاب را از سر او بردارد و او را از محیط امن بیرون کشد و او را آرایش‍دوست و مدپسند سازد و در معرض دیده‍های پلید قرار دهد.

اینان بانویی را که اسلام از او می‍خواهد احترام و شخصیت خود را نگاه دارد تا فردی برای خواستگاری خدمتش برسد، مجبور می‍سازند در مکان‍هایی چون اداره، خیابان و بازار خود را عرضه کند تا همسری برای خود بیابد.

اسلام می‍فرماید: زن در حالی‍که جاذبه دارد یا باید از خانه امن خود بیرون نیاید، یا اگر برای صله رحم و معالجه و گرفتن حق خویش و دیگر کارهای ضروری از خانه خارج می‍شود، جذابیت خود را بیوشاند، به‍گونه‍ای که لباس و حالات و کردارش عادی باشد تا رفت و آمدش هیچ نظری را جلب نکند. «انه قد اذن لکن أن تخرجن لحوائجهن؛ یعنی همانا او اجازه داده است به شما که اگر حاجتی دارید، بیرون روید».

در جای دیگر امیرالمؤمنین علی علیه‍السلام به فرزندش امام حسن مجتبی علیه‍السلام چنین توصیه می‍فرماید:

«تا می‍توانی کاری کن که زن تو با مردان بیگانه معاشرت نداشته باشد. هیچ چیز بهتر از خانه، زن را حفظ نمی‍کند».

عصمتیان را به مقام جلال

جلوه حرام است مگر با حلال

دیده به هر روی نباید گشاد

پای به هر کوی نباید نهاد

این همه آفت که به تن می‍رسد

از نظر توبه‍شکن می‍رسد

روی فرو پوش، چو در در صدف

تا نشوی تیر بلا را هدف

عوامل و روش‍های ترویج پوشش دینی

پوشش دینی یک فرهنگ است و از همین رو تحقق آن نیازمند حرکت‍های فرهنگی سازنده‍ای است که تعدادی از آنها را به صورت کوتاه بیان می‍کنیم:

1. تشویق

تشویق همواره به عنوان اصل مهم در جهت تربیت اسلامی توصیه و استفاده شده است. یکی از دلایل ذکر نعمت‍های بهشتی در آیه‍ها و روایت‍ها، بعد تشویقی آن است که تأثیر به‍سزایی بر گرایش مردم به احکام دین و پرهیز از گناهان دارد. ماهیت تشویق‍ها متنوع است، از جمله بار عاطفی، مالی، تشریفاتی، شغلی، سیاسی، علمی و مانند آن که از تمام این موارد می‍توان در ترویج فرهنگ حجاب بهره گرفت. برای نمونه: سرپرست خانواده‍ای به همسر یا دخترش اظهار دارد که در صورت رعایت پوشش دینی، محبت من نسبت به تو بیشتر خواهد شد. یا معلمی به دانش‍آموزان خود وعده نمره انضباطی بالاتر بدهد و یا مدیری اعلام کند که همکاری لازم را با کارمندان و کادر آموزشی خواهد داشت؛ چنانچه پوشش اسلامی و حجاب را رعایت کنند.

البته تشویق‍های مالی باید هماهنگ با خواست تشویق شونده و نیازهای منطقی و شرعی زندگی او باشد و اگر فردی نیازمند تشویق خاصی بود، به همان نوع او را باید تشویق کرد. اگر یک تقدیرنامه همراه با قابی زیبا به بانویی نمونه در زمینه پوشش دینی داده شود، اثری به مراتب قوی‍تر از اعطای برخی هدیه‍های مادی دارد که پس از مدتی به مصرف می‍رسد یا کهنه می‍شود. همین طور است، اعطای یک جلد قرآن نفیس یا مفتاح الجنان، نهج البلاغه و امثال آن که تأثیر عمیق و پایداری به دنبال خواهد داشت.

فرمان خدا، قول نبی، نص کتاب است

از بهر زنان افضل طاعات حجاب است

2. فعالیت‍های علمی، فرهنگی و هنری

عامل دیگر ترویج فرهنگ حجاب دینی، فعالیت‍های گسترده علمی، فرهنگی و هنری مربوط به حجاب در تمام سطوح فکری جامعه است. ارائه پوستر، نشریه و به ویژه کتاب‍های مفید به افراد جامعه، از زن و مرد گرفته تا

دختران و پسران می‌توانند سبب ارتقای سطح آگاهی آنها در این زمینه شود. البته باید از سخنان و نوشته‌هایی استفاده شود که افزون بر جنبه‌های علمی و نظری به تحقق عملی پوشش اسلامی پرداخته باشند. برگزاری میزگردها و فراخوانی مقالات، شعر، ادبیات و انشا، هنرهای تجسمی و تصویری، مسابقات فرهنگی و امثال آن با تعیین موضوع حجاب برای آنها نیز از حرکت‌هایی هستند که آثار مثبتی در این زمینه به همراه دارند. پخش برنامه‌ها و فیلم‌های مفید و آموزشی از رسانه‌های تصویری و شنیداری اثری فراگیر دارد. رعایت کامل پوشش دینی بانوانی که در فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی ایفای نقش می‌کنند و یا با هر مسئولیتی بر صفحه تلویزیون ظاهر می‌شوند نیز تأثیر مثبتی بر فرهنگ جامعه دارد.

دو چشمش بسان دو نرگس به باغ

مژه تیرگی برده از پر زاغ

دو ابرو بسان کمان طراز

بر او تور پوشیده از مشک تار

فردوسی

3. ترویج فرهنگ غیرت

بدون شک، زن با هر تفکر و عقیده‌ای که باشد به نظر و سلیقه همسر خود در انتخاب‌ها توجه دارد که از جمله آنها انتخاب لباس و نوع وضع ظاهری است. با توجه به این واقعیت، ترویج فرهنگ غیرت در میان مردان به ترویج و تحقق پوشش دینی در جامعه کمک می‌کند و موجب استحکام و دوام پیوندهای خانوادگی می‌شود. قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید:

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید! خود و خانواده خویش را از آتش دوزخی که هیزمش از مردم و سنگ خارا است، حفظ کنید» (تحریم: 6)

در روایتی از پیامبر آمده است: «خداوند بینی هر یک از مؤمنان را که غیرت نمی‌ورزد، به خاک می‌مالد». همچنین در حدیث دیگری می‌فرماید: «غیرت از ایمان است».

4. توصیه به حجاب و نهی از بی‌حجابی و جلوه‌گری
یکی دیگر از راه‌های عمومی ترویج پوشش دینی در جهت استحکام خانواده و اجتماع، توصیه به حجاب و نهی از بی‌حجابی است. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «پند ده که پند برای مؤمنان مفید است» (ذاریات: 55)

5. خانواده

محیط خانواده نقشی بسیار مهم در حجاب یا بی‌حجابی دختران دارد. از این‌رو، باید به آموزش خانواده‌ها در این باره توجه جدی شود. اگر پدر و مادر حجاب دینی و آثار مثبت و فایده‌ها و نقش آن را در سلامت و حفظ همه جانبه شخصیت دختران خود بدانند و اینکه حجاب یک حکم الهی است که در قرآن به آن اشاره شده است، به یقین، می‌کوشند تا فرزندان خود را هم با فرهنگ الهی حجاب همراه سازند.

حجب و عفت نعمت واهب بود

ستر موها و تنت واجب بود

6. شناخت و پیروی الگوهای الهی

شناخت ابعاد وجودی و اعتقادی حضرت فاطمه زهرا علیها السلام به عنوان الگوی صالح و شایسته زنان که خداوند نیز ایشان را برای هدایت آنان برگزید، یک اصل مهم است و باید به طرز جامع و حساب شده‌ای دانش‌آموزان را با این امر آشنا ساخت؛ زیرا وقتی دختران و زنان بدانند فاطمه، دختر رسول الله و حجت خداست و سخنان و اعمال او معیار الهی حرکت‌ها و زندگی است و عفاف و حجاب از ویژگی‌های بارز الهی او به شمار می‌رود، طبعاً از او که جز به خواست خداوند عمل نمی‌کرد، پیروی خواهند کرد تا به عزت دنیا و سعادت آخرت دست یابند.

کلام گهربار فاطمه زهرا علیها السلام نشانگر لزوم حفظ جایگاه والای انسان است که می‌فرماید: «بهترین زنان، زنی است که مردی را نبیند و مردی هم او را نبیند».

حجاب کامل زن، زهد و عصمت ناب است

که آبروی وی از روی باز، بر آب است

به روسری نرسد عفت زنان به کمال

حجاب چادر زهرا حجاب جلاب است

نویسنده: فاطمه عسگری

منبع: ماهنامه گنجینه